
MEDYA SOSYOLOJİSİ

ÜNİTE 1: Bilim, Toplum, Sosyoloji ve İletişim Bağı

Ayça MUTLUCAN

BİLİM VE BİLİMSEL AÇIKLAMA

Bilim ve Bilme

- **Bilim**, belirsizlikleri azaltarak ve mümkünse ortadan kaldırarak bilme girişimini ifade eder.
- **Hiç bilgi yoksa** ilk yapılacak şey isimlendirme ve tanımlamadır. **Ardından** gruplandırma(öbeklendirme), ilişkiler kurma, nedensellik bağlarıyla açıklama, ileriye tahmin ve kontrol gelir.
- a- **İsimlendirme, tanımlama/açıklama:** Bilme bir şeyi isimlendirme ve özelliklerini inceleyerek/araştırarak tanımlama ile başlar ve en üst seviyede ise ileriye doğru tahmin etmeye kadar uzanır.
 - **Yapılan her tanım/açıklama**, belirsizlik seviyesine, tanımlayanın amacına, çıkarına, aradığı sonuca, yeteneğine ve üretilen bilginin doğasına göre değişebilir.
 - **Dolayısıyla yapılan tanım/açıklama:**

- (a) Tanımlananın/açıklananın özelliklerini yansıtan “doğru bir açıklama” olabilir.
- (b) Farkında olmadan yapılan yanlış bir tanım olabilir; bu yanlış tanım maaşum/zararsız olabileceği gibi, çeşitli gerekçelerle katliam yapma sonucunu da getirebilir.
- (c) Birilerinin kendi çıkarlarına ve/veya birilerinin çıkarlarına göre yaptığı ve doğru diye sunduğu bir tanımla ve açıklamayı farkında olmadan doğru diye yeniden-üretme olabilir.
- (d) Başkalarının belli çıkarlar için yaptığı bir tanımla/açklamayı, birilerinin bilinçli olarak ve isteyerek “doğru” diye yeniden-üretmesi olabilir.
- (e) Başkalarının belli çıkarlar için yaptığı bir tanımla, yanlış olduğunu bildiği hâlede, istemeyerek, örneğin işini kaybetmemek için, “doğru” diye yeniden-üretme olabilir.
- (f) Tanım/açıklama, “doğru olarak kabul edilen” veya “doğru olarak kabul edilmesi istenen” yanlış imajlar yaratmak için yapılmış olabilir; yanlış bilisler işlemek, yanlış bilgiler vermek ve yanlış davranışlar sergilenmesini sağlamak için biçimlendirilmiş olabilir.

- **Sosyal bilimlerde** bir şeyi isimlendirme ve açıklama, sadece bir şeyin kelimelerle anlatısı ötesinde, beraberinde meşrulaştırmalar ve gayri meşrulaştırmalar, doğrulamalar ve yanlışlamalar gibi değerlendirmeler yoluyla yönetsimse ve ilişkisel sonuçlar ve bu sonuçların sonuçlarını getirir.
 - **Bu işlenmiş** ve kabullenilmiş bilmeler ve sonuçlardan geçerek çıkarlar gerçekleştirilir ve toplumlar yönetilir.
- **Egemen tanımlar** ve alternatif tanımlar “tanımlananın gerçeğini yansıtan” tanımlar olarak önceden asla kabul edilmemelidir.
 - **Bir tanımın** ve açıklamanın doğruluğu, “tanımladığını ne ölçüde doğru olarak açıkladığına” bağlıdır.
- **Doğruyu/gerçeği** belirleyen o şeyin kendisinin taşıdığı ve taşımadığı özelliklerdir.
- **Sosyal bilimciler** düşünce, duygu ve inançları bir kenara bırakarak açıklamalarını olgular, özellikler ve gerçekler üzerine mi inşa eder?
- **Yanıt, evettir ama gerçek şudur:**
 - a- Hiçbir sosyal gerçek ve açıklaması güç ve çıkar ilişkilerinden bağımsız olamaz;
 - b- Sadece toplanmış verilere dayanarak gerçeğin yerini sahte/yalan alabilir;
 - c- Bilimsel açıklama diye gerçeğin ve doğrunun yerini alan açıklamalar getirilebilir veya bilimsel bilgi ve açıklamalar sadece öznel çıkarları gerçekleştirme işini yapabilir.

- **Doğruluğun ölçütü**, açıklanan şeyin içerdiği ve içermediği özelliklerin geçerli bir şekilde belirlenmesinde ve bu özelliklerin geçerli bir şekilde açıklamasında yatar.
- b- **Kategorilere yerleştirme/ayırma**: Bilimsel girişim bir şeyin ne olduğunu tanımlayan açıklamalar getirdikten sonra şeylerin benzer ve ayırt edici özelliklerinden hareket ederek kategoriler/gruplar(öbekler) ve alt öbekler oluşturulur.
- c- **İlişki kurma, nedensellik bağı ve ileriye tahmin**: Bilimin en önemli amaçlarından biri şeyler hakkında veya şeyler arası ilişkiler hakkında belirsizlikleri mümkün olduğu kadar azaltarak şeyleri ve ilişkileri kontrol edecek bilgiyi elde edebilmektedir.
 - **Bilme** ileriye tahmin olanakları da verilir.
 - **Bilme yoluyla** etkenler kontrol edilerek sonuçlar istenilen biçimde değiştirilebilir, dönüştürülebilir.
 - **Benim kötü olmam**, senin kötülüğünü meşrulaştırmaz, doğrulamaz ve haklı çıkarmaz; senin kötülüğünün nedeni olamaz.
 - **Benim kötülüğümden beni** veya birilerini kurtarmak için yaptığın kötülük, senin de kötü olduğunu ve kötülüğün için bahane bulunduğunu gösterir.

Bilgi Üretimi ve Kontrolü

- **İnsan** kendi tarihini kendini içinde bulduğu koşullara bağlı olarak yapar.
 - **Bunu** yapabilmesinin **birinci koşulu**, düşüncesini yaşam pratiklerine (uygulamalarına) ve yaşam uygulamalarının düşünsel ve duygusal açıklamalarına (düşüncelere) yansıtabilmesidir.
- **Dolayısıyla** her insan potansiyel olarak bilgi üretebilir ve bunu iletebilir.
- **Kapitalizmin gelmesiyle** bilgi üretimi laikleşti ve kilisenin dışına taşındı. Ama kısa zamanda, kapitalist yapı bilgi üretimini kontrol etme gereksinimi duydu. **Bu gereksinimin önde gelen nedenleri**:
 - a- **Teknolojik bilgi** daima en değerli ve gizli bilgidir. Bu tür bilgi üretimi teknolojik düzenin sürdürülebilirliğinin zorunlu koşuludur.
 - b- **19. Ve 20. Y.y'da** yönetsel bilgi gereksiniminin artmasıyla birlikte sosyoloji ve psikoloji gibi alanların geliştirilmesi başladı.
 - **Bu durum** üniversiteler ve üniversitelere özel ve kurumsal çıkarlar arasındaki ilişkide bilgi üretim merkezleri olarak üniversitelerin ve dev şirketlerin kendi özel araştırma ve geliştirme merkezleri olarak üniversitelerin ve dev şirketlerin kendi özel araştırma ve geliştirme bölümlerinin önemini arttırdı.
 - c- **Kitle iletişim araçları** (ve elbette resmi eğitim) hem endüstriyel ekonomik ve siyasal yapıyı meşrulaştırma işinde gözde araç oldular hem de alternatif görüşleri, hoşnutsuzlukları ve başkaldırıları gayri meşrulaştırma, yanlışlama ve marjinal(değişik)/değersiz gösterme gibi görevleri yüklendiler.
 - **20.y.y. başından itibaren artan** bir şekilde kitle üretimi yapılmaya başlandı.
 - **Kitle üretimi** kitle tüketimine gereksinim duyar.
 - **Kitleler halinde** üretim yapan bir endüstriyel yapı, sadece ürünü üretmekle asla yetinemez, tüketimi, kullanımı, rızayla katılmayı ve oy vermeyi de üretmek zorundadır.

Birinci Tür İşlevsel Bilgi: Bilim ve Teknolojinin Üretimi

- **Bu tür işlevsel bilgi üretimi**, hem sosyal bilimler hem de diğer bilimlerde, toplumları kontrol eden güçlerin çıkarlarına uygun bilimsel gelişmeyi sağlayan bilginin üretimidir.
- **Bu tür bilgi üretimi**, kapitalizmde özel şirketlerin ve devletin özellikle ordu ve polis gibi meşrulaştırılmış baskı ve ikna kurumlarının kendi bünyelerinde açtıkları bölümlerde kiraladıkları bilim adamlarıyla planlanır(tertiplenir) ve yürütülür.
- **Bu tür bilgi** değerlidir, gizlidir; pazara sürülen emtia değildir; İnternet'e de "herkes aydınlansın" diye konmaz; televizyonlarda tartışılmaz; üniversite kitaplarında yer almaz.
- **Bilgi ancak** kullanabilme olanaklarına sahip olanların elinde güçtür.

- **Bu tür işlevsel bilgiyi teknolojik ve yönetsel olarak ikiye ayırabiliriz.**
 - **Teknolojik bilgi ürün üreten teknolojiyi** üreten bilgidir.
 - **Yönetsel bilgi ise** özellikle pazarlama, işletme ve kamu yönetimi, propaganda ve siyasal kampanyalar için üretilen ve kullanılan bilgidir.
- **Güç yapıları** sadece kendilerine işlevsel olan bilgiyi üretmezler, rakiplerinin üretimini durdurma mekanizmalarını kurar, geliştirir ve uygular.

İkinci Tür İşlevsel Bilgi: Yönetsel Bilgi

- **Eski imparatorluklarda bile,** kitlelerin yönetimi, kılıçların gölgesinde yaygın cehaletin üretilmesiyle kolaylaştırılmıştır.
- **Bu tür yönetim de özellikle birbirine bağlı birkaç temel üzerine inşa edilmiştir:**
 - a- Örgütlenmiş **din**,
 - b- Cinsel ilişkiye ve alkollü içki gibi madde kullanımına indirgenen örgütlenmiş **ahlak**,
 - c- Bizi her an yutmak, yok etmek isteyen en az bir **öcü/düşman**,
 - d- Önce insanın kendini üretme olanaklarını elinden alıp ardından ona Tanrısı, vatani, ahlaki ve düşmanı yanında ekmeğini de vererek karnını doyuran ve onu belli statülere yerleştirerek ona güven ve görece güç veren bir **yapıya** dayanan **bireysel çıkar düşüncesi**.
- **Bu tür yönetim** öncelikle hem resmi eğitim yoluyla hem de kitle iletişim araçları yoluyla yapılır.
- **Bu bilgide** yönetsel bilgidir. Üretilen yönetsel bilgilerin bu **ikinci türü**, yukarıda açıkladığım birincisi kadar değerlidir.
 - **Çünkü** üretilen bu tür bilgi kitleleri biliş ve davranış yönetiminden geçerek yönetme işlevini görür.
 - 1- Bu tür işlevsel bilgilerin “egemen güçlerin kendileri için kullanması” bağlamında hiçbir faydası yoktur.
 - 2- Bu tür işlevsel bilgiler, kitlelerin toplumu, hayatı ve yaşamlarını doğru anlama ve düzenleme bağlamında, yanlış yönlendirme işini görürler.
- Tüm alanlarda yetişen bilim insanlarının ve aydınların önemli bir kısmı endüstriyel ve siyasal yapıların çıkarlarını gerçekleştirmek ve sorunlarını çözmek işine soyunmuşlardır. Bunun karşılığında statüyle ve çeşitli yollarla sağlanan paralarla ödüllendirilirler.

SOSYAL BİLME VE SOSYOLOJİ

- **Sosyolojinin çıkışı**, Aydınlanma Çağıyla başlar ve akademik alan olarak üniversitelere 20.y.y’da girer.
- **Sosyoloji** sosyal psikolojiyle karışmış bir şekilde bireysel ve çekirdek örgütlenmeyle oluşan mikro seviyeden toplum yapısı ve değişimini içeren makro seviyeye kadar çeşitlenen seviyelerde çalışır.
- **İnsan ve toplum**yla ilgilenmesinin karakteri nedeniyle sosyoloji insanların örgütlü yapılardaki iletişimsel davranışı ve iletişim örgütleri üzerine de kaçınılmaz olarak eğilir.
- **Sosyolojiyi ve sosyologları da** asla yansız/nesnel olarak düşünmeyelim.

Oluşum ve Gelişme: Tutucu Gelenek

- **18. Ve 19. Y.y** Comte, Spencer, Durkheim, Marks ve Weber gibi sosyologları toplumun ve toplum değişiminin olgusal, nesnel ve bilimsel olarak incelenebileceğini ve anlaşılabilirliğini savundular.
- **Toplumun incelenmesi** doğal dünyanın bilimsel incelenmesiyle yakından ilişkilendirildi ve onların yöntemleri seçildi.
 - **Bu yeni yönelimle**, Vico Bilim ve Montesquieu’nun Kanunların Ruhu yapıtında, farklı sosyal koşulların özel kültürel ve materyal belirleyicilere bağlı olduğunu açıklamaya çalıştılar.
- **Aydınlanmacılar** kiliseye, batıl inanca ve dini baskıyla karşıydılar; bilimsel keşif ve teknolojik gelişme yanlısıydılar; demokrat değillerdi, fakat yaşadıkları ülkede anayasal ve yasal reformlar görmeyi istiyorlardı.

- **Dinsel doğma ve batıl inanç yerine**, ampirik(deneysel) ve materyalist bilginin üstünlüğüne inanıyorlardı.
- **19.y.y da yoğunlaşan** demokratik hak talepleri kitleleri daha yoğun kontrol etme gereğini ön plana (tarafa) çıkarmıştır.
- **Kitle hareketlerinden** duyulan rahatsızlık ve korku, bilimde kendini kitleleri demokrasi ve gelişmeye tehlike olarak gösterme temeline dayanan yönelimi ortaya çıkarmıştır.
- **Kitlelerin yıkıcı ve tehlikeli olduğunu ileri süren** ve *Principles of Population* kitabında **Malthus** kitlelerin kontrol edilmesi zorunluluğundan söz etmiştir.
- **Ceare Lombroso** *Criminal Man* yapıtıyla ve kültürel antropologlar sundukları “bilimsel” açıklamalarla ırkçılığı ve kafatasçılığı savunmuşlar, yabancılar ve toplum düzenine karşı olanları “hasta olarak” nitelendirme görüşünü getirmişlerdir.
- **Gustave Le Bon** 1985’de basılan *Kalabalık Psikolojisi* yapıtında ve belli ölçüde **Sigmund Freud** *Kitle Psikolojisi* yapıtında kalabalıkları, çılgın, mental salgına veya kitle histerisine yatkın, kendi istekleriyle hareket edemeyen otomatonlar olarak nitelenmiştir.
- **Bu tür nitelenmeler**, kaçınılmaz olarak kitlelerin baskıyla kontrolünü meşrulaştırır.
- **Weber**, günümüzde giderek yaygınlaşan ve bireylerin gündelik hayatlarındaki davranışları/ilişkileri ve günlük yaşamlarını nasıl yorumladıkları duran “sembolsel ilişki” görüşünün kurucusu olarak bilinir.
- **Pozitivizmin ve sosyolojinin kurucusu** olarak bilinen *Comte’a* göre toplumsal evrimi değiştirmek olası değildir; Toplumsal evrim, aklın evriminin bir ürünüdür.
 - **Bu evrim üç aşamadan geçer:** Teolojik ve askeri dönem; Metafizik düşünün egemen olduğu adli dönem, pozitif düşünün egemen olduğu bilim ve endüstri dönemi.
 - **Bu üç aşama** zorunlu olarak ve düzenli bir şekilde birbirini izler; insanların farklılıklarından ve denetiminden bağımsız olarak oluşurlar.
 - **Düşüncesine uygun olarak 3.Napolyon’un** diktatörlüğünü desteklemiş, Osmanlı yöneticilerinden Cizvitlere kadar dünyanın her yerindeki tutucu güçlere yol göstermeye çalışmışlardır.
- **Tutucu sosyolojinin ve siyaset biliminin** temelinde aynı zamanda *Charles Darwin’in* görüşleri yatar.
- **Pareto şöyle diyordu:** “Faşizm, zayıf burjuva demokratik hükümetlerin İtalya’da yapamadığını yapabildi; 1920-1921 fabrika işgallerinde devrimcileri ezebildi.”
- **En yaygın olan çare**, rıza üretimiyle biliş ve davranış yönetmeye dayanan “*kamuoyu*” yaratma oldu.
- **Siyasal alanda**, propaganda ve eğitim yoluyla “rıza katılımı” sağlama ile başlayan çalışmalar günümüze gelindiğinde “çoğulculuk, demokratikleşme, bilgi toplumu, kamusal alan, demokratik katılma” gibi birçok anlatılarla gelen yaygın ve kapsamlı yönetmeye dönüştü.
- **Ekonomik bağlamda ise** özel şirketlerin çıkarlarını gerçekleştirme ve bunu yaparken de işletme, pazarlama, reklamcılık ve halkla ilişkiler gibi isimlerle ortaya çıkan eğitimler ve örgütlenmeler oldu.
- **Amerikan sosyolojisi** çeşitli yaklaşımları benimsedi, fakat egemen yaklaşım *Talcot Parson’un* öncülüğünü yaptığı, **tutucu pozitivist yapısal işlevselcilik/görevselcilik** yaklaşımı oldu.
 - **1930’larda** egemen olan bu tutucu gelenek **1960’a** kadar sürdü.
 - **Ardından, Merton’un** “orta yol işlevselcilik/görevselcilik” anlayışıyla revizyona uğratarak egemenliğine devam etti.
- **Pozitivist geleneğin oluşumu**, bilmenin olası olduğunu belirten ve dış gerçeğin gözlemle bilinebileceği varsayımını sunan filozoflarla başlar ve Aydınlanma Çağında hızla gelişir ve kapitalist dönemde egemenlik kazanır.
- **Pozitivizm**, düşünce ve analiz (çözümleme) yöntemi olarak **S.Simon ve Comte** tarafından geliştirilmiştir.
- **Pozitivist** kavramı bu aydınlar tarafından iki temel anlamda kullanılmıştır.
 - **Birincisi**, bilmenin bilimsel yolu, kesin bilgi anlamıdır. Bilginin deneysel yolla elde edilmesi demektir.
 - **İkincisi**, pozitivism negatif (olumsuz) karşıtıdır. Bu, Fransız Devrimi’nin ve aydınlarının yıkıcı

eleştiriciliğine karşı olmak demektir.

- **“Functionalism/Görevselcilik”** kavramını ise **Durkheim** kullanmıştır.
- **Parsons’a göre sistem(düzen)**, en basit anlamıyla birimler ve birimler arası kalıplaşmış ilişkilerden oluşur.
 - **En küçük birim** ilişkiye katılan aktörün(oyuncunun) rolüdür.
 - **En küçük ilişki** bir oyuncunun diğerleriyle olan iletişimindeki kalıplaşmış karşılıklı ilişkidir.
- **Parsons’un toplumsal sistemi (düzeni)**, içsel uyumluluğa dayanan sürekli bir dengeyi kapsar.
- **Parsons’a göre toplum değişimi**, organizmasal, kişisel, toplumsal ve kültürel sistemlerin (düzenlerin) ve genel sistemin (düzenin) sağ kalma kapasitelerinin “yükseltilmesi” ve böylece büyümesi ve gelişmesi demektir.
- **Yapısal görevselcilik tarihsizdir**; Mikro biyolojiye, “kendi kendini dengeleyen” sisteme ve davranışçı sosyal psikolojiye dayanan bir sosyolojik açıklama ve evrensel bir yapı sunar.
- **Yöntemsel olarak** gerçek toplumlar yerine soyut sosyal sistemle uğraşır.
- **Durkheim iletişimi** toplumun neyi nasıl yapacağını veya yaptığını belirleyen veya en azından etkileyen bir şebeke/ağ olarak nitelemektedir.
- **İletişim sosyolojisi** veya medya sosyolojisi demek, iletişimin sosyolojik bağlamda ele alınması ve açıklaması demektir.
- **İletişim şebekesi** toplumdaki iç göçün veya ticari alışverişin yönünü ve hatta yoğunluğunu zorla düzenler.
- **İletişim şebekesi** ticaret ve göçün düzenli akışı yönünde akan tek kanaldır.
- **Spencer** sosyolojinin ilgi alanını belirlerken iletişim araçlarını koordine ve kontrol aygıtıyla ilişkileri bazında ele alır.
- **İletişim sosyolojisi**, Amerikan sosyolojisinin egemenliği altında gelişmiş ve dünyaya yayılmıştır.
- **Medya sosyolojisi**; *Lazarsfeld*, *Merton* ve benzerlerinin önderliğinde **1930’lardan beri**, izleyiciye ve etkiler üzerine eğilerek gelişti.

Oluşum ve Gelişme: Liberal Demokrat Gelenek

- **İngiltere’nin 19.y.y** koşullarında liberal demokrat (=ilerici) eğilimi temsil eden *Spencer*, sosyolojik inceleme için sosyal kontrol, siyaset, din, aile, stratifikasyon/tabakalaşma, örgütlenme, sosyal cemaatler ve bilgi sosyolojisi gibi alanları belirlemiş ve işlemiştir.
 - **Toplumu** biyolojik organizmaya benzetir ve toplumsal değişimi evrensel bir süreç olarak tanımlar.
 - **Toplumsal örgütü** yaklaşımına temel olarak alır.
 - **Spencer’e göre**, insan ve toplumsal örgütler, canlı organizmalarda olduğu gibi, hacimce büyürken aynı zamanda yapıda da büyürler, parçaları çoğalır ve farklılaşır.
 - **Onun görüşleri** liberal çoğulcu görüşlerin temelini yansıtır.
- **Dikkatini** çoğunlukla “*ortak bilinç*” etrafında toplayan **Durkheim**, toplumu birbirine bağlı işlevsel birimler olarak gören **sosyolojik fonksiyonolizmin** kurucusu olarak bilinir.
 - **Sosyolojide din**; yasa, aile ve siyaset gibi alanlar üzerinde odaklanmıştır.
 - **Durkheim’a göre**, toplum yapısı veya düzenlemeler yerel, biyolojik ve psikolojik güçlerin yanında insan davranışının temel belirleyicisidir.
 - **Toplumda** kişinin altına girdiği denetim fiziki değil, “*ahlaki*”, yani toplumsaldır.
 - **İnsan**, kendi yasasına kaba güçle kabule zorlayan maddi çevreden almaz, insandan üstün olan “*ortak bilinç*”ten alır.
 - **Durkheim**, çağdaş toplumun “hastalıklarının” nedenini ahlakta bulur. Toplum ekonomik yoksulluktan değil, “tehlikeli ahlak yoksulluğundan” acı çekmektedir.
 - **Radikal medya eleştirisi** sunan bu aydınlar, iletişim kurumlarının demokratik toplumun gelişmesinde olumlu görevlere sahip olduğuna inanmıştır.
- **Liberal demokrat geleneğe 20.y.y** başında *Dewey*, *Park*, *Cooley*, *Blumer* ve *Mead* gibiler

sürdürmüşlerdir. **Bu yaklaşımda**, demokrasinin gereklerine uymak gereği savunulur.

Oluşum ve Gelişme: Alternatif Yaklaşımlar

- **Sosyolojide** en anlamlı ve kalıcı yaklaşımı Karl Marks “çatışma teorisi” olarak isimlendirilen ve toplum yapısını ve toplum değişimini toplumsal üretim tarzının ve üretim ilişkilerinin karakterine bağlayan görüşleriyle getirmiştir.
- **Marksın** sosyolojik yaklaşımı **20.y.y başlarında** *Lenin, R.Luxemburg, G.Lukacs, Framsci ve Austro-Marksistler* tarafından işlendi, genişletildi ve belli ölçütlerde değiştirildi.
- **1950’lerin sonunda C.W. Mills’in** çalışmalarından yeni sosyoloji akımı doğdu.
 - **Bu alternatif sosyolojik akıma 1960’ların** sonlarına doğru eleştirel sosyoloji, radikal sosyoloji, özgürlük hareketi sosyolojisi, A.Gouldner’in çalışmalarından sübjektif romantizme dayanan dönüşümsel sosyoloji, davranışçılığa ve yapısalcılık sosyolojide önem kazanmaya başladı.
- **Bottomore’a göre** sosyolojinin bunalıma girmesi, yüksek düzeyde yasalar üretmeyi başarmada yetersiz kalması değil, modellerin, genelleştirmelerin, tasvirlerin ve açıklamaların birçoğunun yeterli olmamasındandır.
- **Thernburn** bunalımların bilimsel araştırmalardaki ilerlemeden değil, tersine toplumun kültürel yapısındaki değişimlerden ve yaşamın dışsal toplumsal durumundan başladığını belirtmiştir.
- **Gouldner 1960’larda** başlayan durumu “**Batı sosyolojisinin yaklaşan bunalımı**” olarak nitelemiştir.
- **Yapısal fonksiyonalizmin egemenliğindeki Amerikan sosyolojisinin krize çözüm** olarak *Merton’un* Orta Yol Fonksiyonalizmi ve benzerleri yanında, Alman sosyolog Simmel’in ve Marksın görüşlerinin karışımı olan “çatışma kuramı” ve radikal sosyoloji önem kazandı.
- **Çatışma çözümü hareketi** *University of Michigan’da* ulusal politika kurucuları/yapıcılarına öneri verecek yeni bir meslek olarak geliştirildi ve yaygınlaştırıldı.
 - **Journal of Conflict Resolution** bu çabaların kuram ve araştırma dergesidir.

İLETİŞİM, TOPLUM VE SOSYOLOJİ

- **Amerikan sosyolojinin** yapısal işlevselci kuramının ve pozitivist ampirik araştırma geleneğinin egemenliğinde gelişen iletişim sosyolojisinin ciddi eleştirileri **1970 başlarında** çıktı.
- **Murdock ve Golding’e göre** kitle iletişiminin sosyolojik incelemesi kendi lehine yeten profesyonel uzmanlaşma ve çok disiplinli bir yaklaşımda bir öge olarak değil, sosyolojik çözümlemenin kalbini işgal eden genel kültürel ve toplumsal incelemenin bir parçası olarak görülmelidir.
- **1980’lerden beri** iletişim sosyolojisi ve siyasal sosyolojide liberal çoğulcu okul sosyal güç farklılığını, güç yapısını ve sosyal sistemi (düzeni) büyük ölçüde bir kenara iterek “bireylerin çoğulcu anlamlandırmaları” üzerine eğildiler.

İnsanın Toplumdaki Yeri: İletişimi Anlama İnsanı ve Toplumu Anlamadır

- **Toplum ve toplumsal sistem (düzen)** doğal değildir; toplum insanların oluşturduğu yapay bir örgütlenmedir, bu örgütlenme biçimi ve ilişkileriyle gelen iletişimsel sistemi vardır.

Toplum Tarihi ve İletişim

- **Toplum**, insanların sosyal üretim ve üretim ilişkilerini yürüttüğü örgütlü yapıdır.
- **İnsanın ve toplumunun** varlığının biçimi kendini ve toplumu nasıl ürettiği ile oluşur ve gelişir.
- **İnsanların birlikte yaşamalarıyla** birlikte başlayan örgütlü insan tarihi aynı zamanda örgütlü iletişim tarihinde de başlangıcıdır.
- **Toplum tarihi** insanların üretim biçimi ve ilişkilerindeki değişim tarihidir.
- **İnsanların ne zaman ve neden** birlikte yaşamaya başladığı da kesin olarak belli değildir.
- **Benzer şekilde**, iletişim hakkında düşünmenin ne zaman ve nerede başladığı bilinmemektedir.
- **İnsan iletişiminin gelişmesinde** *ilk dönem/safha* işaretler ve sinyaller çağı olarak adlandırılır.

- **Hockett and Ascher** ilk insanın iletişim biçimini, ilkel “çağırma” olarak niteler ve Orta/Aşağı Miocene Çağ’daki ormandaki ağaçta yaşayan insana benzeyen yaratıklarla başlatır.
- **Hewes**, diğer uyaranlara cevap olarak verilen, gönüllü istemin kontrolüyle yapılmayan, bir “duygusal” çağırma sistemiyle başlatır.
- **Ticaretin** gelişmesi ve ürünlerin alınıp satılmasıyla gelişen kültüre ticari kültür eklenir. **Ticari kültürle** dili de gelişir. **Bu dil** ticari pazarın yapısını meşrulaştırarak yansıtır, siyasal ilişkiler ve siyasal dilde olduğu gibi.
- **Tarih boyu sözlü iletişim** en eski, en kalıcı ve en egemen biçim olmuştur.
- **Görsel- kayıtla** iletişimin başlangıcı, mağalarda ve kazılarda bulunan göstergelere göre M.Ö. 45.000 yıl öncesine kadar gitmektedir. Mağara duvar resimleri M.Ö. 35.000 yıllarında yapılmaya başlanmıştır. Doğayı aynen yansıtan çizimler 14.000 yıllarında görülmektedir.
- **Yazılı iletişim ise** Asya, Eski Çin ve Amerika’da Maya ve Aztek uygarlıkları tarafından 5000 yıl kadar önce başlatıldı.
- **Sözlü geleneğin anlatıları**, yereller arası alışverişle ve benzerliklere rağmen yerel karakter taşır; bu anlatılar gerçek ve hayali egemenliklerin, boyun sunmaların ve başkaldırmaların hem sınırlarını çizer hem de karşıt olduğu durumlarda sınırları yıkar.
- **Anadolu’nun sözlü geleneği**, transfer edilen Batı kültürünün kayıtlı ve görüntülü “öykü/haber kurgulama ve anlatı” sistemi tarafından yok edilinceye, melezeleştirilinceye, dönüştürülünceye veya bir kenara itilinceye kadar egemen kalmıştır.
- **Yaygın anlatıya göre** yazıyla aracılanmış iletişim sözlü iletişimin yerini aldı.
- **Yazı teknolojik araçlarla** kaydedilmiş konuşmadır ve kendi kendine konuşmaya veya diğer türdeki bir konuşmaya dönüştürülmeksizin anlaşılmaz.

Sosyal Zaman ve Yerin Kontrolü: İletişim Ağları

- **Sosyal zaman ve sosyal yer/meکان** günlük yaşamın sürdürülmesi için örgütlenmiş zaman ve yerdir.
- **Bu zamanın ve yerin kontörlü** hem zaman ve yerin kullanımını düzenlemesi hem de teknolojiyle örgütlenmesi ile gerçekleştirilir.
- **Geçmişin Asya’dan**, Anadolu’ya, Afrika’ya kadar uzanan kervan ve savaş yolları ve iletişim ağları ile sağlanan kontrol, günümüzde hava, kara ve deniz yollarının, yeraltı ve yerüstü hammadde kaynaklarının ve tatlı su mecralarının yoğun kontrolü ile gerçekleştirilmektedir.

İLETİŞİM VE DOĞASI

- **İletişim Nedir?**
 - a- Her inşa faaliyetlerinin her anıyla ve doğasıyla iç içe olan özelliklere sahiptir;
 - b- İnsanın her an, her yerde ve koşulda, kendini maddi ve düşünsel yeniden üretmesini içerir;
 - c- İletişim dendiğinde, insan denen biyolojik yapı içindeki iletişim; aile ve okul gibi örgütlü yapılar ve bu yapılardaki insan ilişkileri ve insan hayatı ile ilgili her şey akla gelir.
- **İnsan biyolojik ve toplumsal bir varlıktır.**
 - 1- Biyolojik yanı fiziksel varoluşuyla ve bu varoluşun sürdürülmesiyle ilgilidir.
 - 2- Toplumsal yanı ise insanın hem fiziksel/biyolojik varoluşunu hem de toplumdaki kendisinin ve ötekilerin örgütlü varoluşunu sürdürmesiyle ilgilidir.
- **İnsanın kendini fiziksel olarak yeniden üretmesi;**
 - 1- Gereksinimi hissetmeyi veya gereksinim hissettirmeyi,
 - 2- Bu gereksinim üzerinde düşünmeyi,
 - 3- Gereksinimi giderecek olası faaliyetler arasında birini seçmeyi ve seçilen faaliyeti gerçekleştirmeyi,
 - 4- Bu gerçekleştirme sonucunda da gereksinimi giderek doyum sağlamayı içerir.
- a- **Gereksinim ve Farkındalık:** İnsan kendi fiziksel varlığını sürdürebilmek için yemek, içmek ve barınmak gibi temel ve zorunlu gereksinimlere sahiptir. **Zorunludur** çünkü o gereksinimleri gidermezse fiziksel

varlığını sürdüremez; açlıktan veya susuzluktan ölür.

Doğal Gereksinimler: Biyolojik varlığı sürdürebilme zorunluluğundan çıkıp gelen gereksinimlerdir.

Yemek yemek, barınmak, neslini sürdürmek gibi.

- **Doğal gereksinimler** belli düşünceler, duygular, inançlar ve çıkarlar ile dönüştürülür; güç ve kazanç sağlamanın, biliş ve davranış yönetiminin ve psikolojik doyum arayışının parçası yapılırlar.

Yaratılmış Gereksinimler: Bu gereksinimler toplumsal ilişkiler içinde hissettirilmiş ve oluşturulmuş yapay, doğallaştırılmış ve normalleştirilmiş (olağanlaştırılmış) gereksinimlerdir. Örneğin; para kazanmak, yönetmek, eğlenme, gösteriş gibi...

- b- Gereksinimi Giderme Üzerinde Düşünme:** Gereksinimi hisseden insan, bu gereksinimi gidermek için düşünür; daha önceden öğrendiği bilgilerden ve şimdi var olandan elde ettikleri bilgileri ve alternatifleri düşünsel süreçten geçirir; “işlevsel” ve “erişilebilir” olan “gereksinimi giderme yollarından” birini seçer.

- **Gereksinim üzerinde** düşünmeyen ve karar veremeyen insan, gereksinim gidermek için gerekli faaliyeti bilemez, seçemez ve yapamaz.

- c- Gereksinimi Giderecek Faaliyeti Seçme ve Yapma:** Gereksinimi giderebilmek için faaliyet gereklidir. Gereksinimi giderme faaliyeti olası faaliyetler arasından düşünülerek veya konuşularak/tartışılarak seçilir ve yapılır.

İletişimsel eylem (iletişime ait eylem): Cep telefonu ile telefon ederken “zil sesini dinlemek” ve “karşı taraf yanıt verdiği konuşmaya başlamak” iletişimsel eylemdir.

- **İletişimsel eylemler** gereksinim gidermesiyle ilgili olduğu için ve gereksinimler de sosyal içinde, sosyalden geçerek giderildiği ve ilişkisel karar vermeler ve uygulamalarla yapıldığı için daima sosyal, kültürel ve siyasal eylemdir.

İletişimsel olmayan eylem/faaliyet: Cep telefonundan numarayı tuşlama faaliyetini ele alalım. Bu faaliyet her numaraya basma eylemlerinden oluşur.

- Bu eylemler iletişimsel eylemler değildir ama yapılabilmesi, numara dediğimiz simgeleri bilmeye kadar çeşitlenen kendi kendine iletişimlerini içerir.
- Yani, iletişimsel eylem olmayan eylemlerin gerçekleşmesi de iletişim gerektirir.
- Yemeği yiyen insan oturmasıyla, konuşmasıyla, çatalı ve bıçağı tutuşuyla diğer insanlara bir şeyler anlatır; böylece bir yemek yeme eylemi, örneğin, gösteriş veta statü satışı iletişiminin parçası yapılır.

- d- Gereksinim Giderme ve Faaliyet Yapabilme Olanakları:** Faaliyete karar verme sürecindeki “kendi kendisiyle iletişim” sırasında insan olası olan, var olan ve erişilebilir olan alternatifler üzerinde düşünür.

- **Gereksinimi** herhangi bir nedenle hiçbir seçenek yoksa veya seçeneklere ulaşma hakkına veya olanaklarına sahip değilse gereksinimi gidermemeye yüz yüze kalır.
- **Faaliyet,** faaliyet, yapabilmek için gerekli araçları ve olanakları gerektirir.
- **Bu araçlara** ve olanaklara sahip olanlar ve faaliyet yerini ve zamanını örgütleyenler, bu olanaklardan yoksun olanlar üzerinde egemenliğe sahiptirler.

- e- Gereksinim Giderme ve Doyum:** Seçilen faaliyetin gerçekleştirilmesiyle gereksinimin giderilmesi amaçlanır.

- **Faaliyetin sonucunda, gereksinim a-** tümüyle giderilebilir, **b-** herhangi bir nedenle kısmen giderilebilir veya **c-** giderilemez.

Tümüyle Giderme ile aranan sonuca ulaşılır. **Örnek;** susuzluğunu giderir.

Kısmen Giderme ile insan aradığı sonucu/doyumu tümüyle gerçekleştiremez. Bu durumda en az iki olasılık ortaya çıkar. **a-** gerçekleştiremediği doyumsuzluklarla yaşamak zorunda kalır, **b-** elde edemediği sonucu alternatif yollarla gidermeye çalışır. **Bu alternatif yollar;** 1- Eksik olanı tamamlayarak aranan sonucu sağlayan yollar olabileceği gibi, 2- Aranan sonucu vekaleten sağlayan yollar olabilir.

Giderilmemesi ise giderme çabalarının tekrarlanmasına, artmasına veya ortadan kalkmasına neden olabilir.

- **Gereksinim karşılamada** fırsatlar ve olanaklar özgürce bizi beklemez.

Aynı faaliyetle birden fazla gereksinim giderme: Her faaliyet sırasında çoğu kez insanlar birden fazla gereksinim giderirler.

Aynı faaliyeti birden fazla iletişime konu yapma: Yemek yeme gibi iletişimsel olmayan her eylem; **a-** Faaliyet öncesinde, sırasında ve sonrasında sayısız iletişimsel eylemlerle yürütülür; **b-** Faaliyet sonrasında iletişimsel eylemlere konu olur. **Örneğin,** birileri yemeğin dedikodusunu yapar.

Faaliyetin değerlerinin dönüştürülmesi: Daha önce “ayıp” olarak nitelenen bir şey, “ayıp” olmadan çıkarılır; bir gereksinim markası eskiden gizlenirken şimdi herkesin gözüne sokacak biçimde görünür yapılır. Uzun saçın moda olmadan çıkması değer kaybıdır.

Faaliyeti aşağılama ve terk etme: Daha önce “tutumlu olma” değerliyken, “tutumlu olma gereksinimi ve bu gereksinimle ilgili faaliyetler, gülünç hâle getirilir, cimrilik gibi sözlerle aşağılanır ve değersizleştirilir; onun yerine “ne kadar çok harcarsan (satın alırsan) o kadar değerlisin” ile gelen gereksinim ve faaliyetler değerli yapılır.

Doğalın yerini, parasosyalın alması: Gerçek bir sosyal faaliyetin yerini bilgisayar ortamında oyun oynama gibi parasosyal (sosyalın yerini alan) faaliyet alır.

Beklenmeyen sonuç: İnsanın yaptığı faaliyetlerde, beklenmeyen sonuçlar da çıkabilir: Yemekten zehirlenip hastalanabilir veya ölebilir.

İletişim ve Toplumsal Varoluş

- **İletişim,** insan faaliyetinin bütünlük bir parçası olarak üretilir, dağıtılır/yayılır ve tüketilir; her iletişim faaliyetiyle elde edilen fayda/sonuç çeşitli şekillerde bölüşülür/paylaşılır.

Maddi Olanın Üretimi ve Doğası

- **Maddi olan;**
 - (a) Kendimiz, diğer insanlar veya diğer canlılar olabilir;
 - (b) Yiyecek, içecek ve giyecek gibi şeyler olabilir;
 - (c) Maddi hayatı üretmek için kullanılan araçlar olabilir;
 - (d) Düşünsel hayatı üretmek için kullanılan teknolojik araçlar da olabilir. Bu araçları (örneğin, cep telefonunu veya bir müzik aletini) üreten araçlar da vardır.
- **İnsanın, yaşaması (kendini üretmesi) için yaptığı üretim ile;**
 - a- İnsanın tüketileceği nesne üretilir. Nesnesi olmayan tüketim, tüketim değildir;
 - b- Nesnenin tüketim tarzı yaratılır. Üretim, tüketim ürünüyle tüketime belli biçim, karakter, özellik verir;
 - c- Ürün olarak sundukları nesneler için tüketicide gereksinim (tüketim için istek, motivasyon) yaratılarak tüketici üretilir.
- **Maddi hayatın üretiminde,** iletişimle ilgili teknolojiler ve tüketim ürünleri de üretilir.
- **Bu üretim yapılırken; a)** İnsan bilgisini ve beceri/emeğini kullanır, **b)** Tüm araçları ve ham maddeleri kullanır ve tüketir.
- **İletişim** hem maddi hayatın hem de maddi olmayan hayatın üretiminin bütünlük ve zorunlu bir parçasıdır.

Düşünsel Olanın Üretimi ve Düşünselin Doğası

- **Düşünsel olan değerler,** duygular, düşünceler, tutumlar ve inançlar gibi soyut olanlardır.
- **Düşünsel üretim;**
 - 1- Kitle iletişiminde, resmi eğitimde, iş yerinde ve çeşitli biliş yönetimi yapan kuruluşlarda olduğu gibi, *örgütlü yapılar* içinde üretilir.
 - 2- Kitap, dergi, gazete, sinema filmi ve televizyon dizisinde olduğu gibi örgütlü yapılar tarafından üretilip dolaşıma sokulur.
 - 3- İş dışı yaşam sırasında insanlar arası ilişkiler (iletişimler) yoluyla üretilir.

- **İnsanlar** kendi maddi üretimini ve ilişkilerini geliştirerek aynı zamanda kendi düşüncelerini ve düşünce ürünlerini de değiştirir.
 - **Bu nedenle**, düşünceler, ilkeler, kategoriler tarihi ve geçici ürünlerdir.
 - **Düşünce**, din ve ahlak bağımsızlığa ve tarihe sahip değildir.
- **İnsan düşünerek hiçbir şeyi yoktan var edemez.**
- **Düşünceler örgütlü yaşama bağlıdır.**
- **İLETİŞİM;**
 - A- Toplumsal üretim biçimi ve ilişkilerinin kesintisiz pratiğidir(uygulamasıdır).
 - B- İnsanın yaşamını üretmedeki örgütlü faaliyetleri içinde şekillenir ve gelişir.

İnsanın Varoluşunun Güç Yapıları ve İlişkileri İçinde Olması

- **Düşünen insan ve düşüncesi (duygusu, inancı)** örgütlü güç yapıları ve ilişkileri içinde vardır; kendisi ve düşüncesi güç ilişkileri içinde yer alır.

İnsanın Gerçeğin Yerini Alan Sahteyi ve Yalanı Üretmesi

- **Düşünselin üretimi**, hem maddi hem de üretilmiş düşünselin üzerine inşa edilir.
- **Yani**, insan yaşamında var olan şeyler üzerinde düşünür, yaptığı ve düşündüğü üzerinde düşünür.

Ürün ve Hizmetlerin Dağıtımı ve Yaratılan Faydaların Bölüşümü

- **Üretilen malların (ve hizmetlerin)** tüketicilerin alacağı yerlere taşınması ve sunulması gerekir.
- **İletişim ile yaratılan faydalar**, maddi olan hakkında maddi olmayan (düşünsel, duygusal, inançsal) faydalardan oluşur.
- **Maddi olmayan faydaları en az ikiye ayırabiliriz:**
 - 1- Maddi olanı meşrulaştıran ve geniş kitlelerin de inandığı ve savundukları faydalar.
 - 2- Maddi olanı meşrulaştırma üretimiyle istenmeden üretilen, üretimi durdurulamayan, maddi üretim ilişkilerine ve faydalı bölüşmeye çeşitli yoğunlukta karşıtlık taşıyan faydalar: **Bu faydalar;**
 - a- Güç yapıları için “kontrollü alternatif” yapıldığında hem güç yapısına çıkarına uygun olan hem de güç yapısına karşıtlığı bu şekilde ifade edenlere faydalı olan faydalardır.
 - b- Bu faydalar güç yapısına ciddi karşıtlığı ifade ettiklerinde, artık gücün çıkarına işlevsel olan karakterini yitirirler ve mücadele edenlerin bilinçli fayda yapılarının bir parçası olurlar.
- **Üretilen ürünlerin bölüşümü, öncelikle;**
 - a- Üretim araçlarının ve gereçlerinin bölüşümü ve
 - b- Toplumdaki insanların üretim ilişkilerinin olduğu birimler içindeki dağılımı ile ve
 - c- Üretilen ürünü satın alabilme gücüyle veya kullanma hakkı olan olanaklarıyla zaten önceden belirlenmiştir.
- Bölüşümün yapısal biçimlenmesinin karakteri nedeniyle örneğin, asgari ücretle geçinen bir ailenin haftada bir etli yemek yeme veya balık yeme olasılığı daha baştan bellidir.

Mübadele ve Dolaşım

- **Mübadele ve dolaşım**, üretim tarzlarına göre şekillenen iş bölümü ilişkilerini içerir. **Örneğin:**
 - (a) İletişimin üretiminin gerçekleşmesi için olan faaliyetlerin ve becerilerin mübadelesi ve dolaşımı
 - (b) İletişimi üreten araçların mübadelesi ve dolaşımı
 - (c) Üretilmiş iletişim ürünlerinin mübadelesi ve dolaşımı
 - (d) Üretenler arası mübadele ve dolaşım

Ürünlerin Kullanımı/Tüketimi

- **İnsanlar** gereksinimlerini gidermek için doğal veya işlenmiş ürün kullanır. **Kullanılan ürünler:**
 - Uzun zaman ve yeniden kullanılmaya izin veren ürünler olabilir(kaşık, kamera, telefon). **Fakat kitle üretimi politikası bu ürünlerin kısa zamanda değiştirilmesini gerektirir. Bunu sağlamak için (a)** geliştirilmiş yenilerini yaparlar ve **(b)** moda (eğilim) ve gösteriş kültürü yoluyla, kısa zamanda yenisinin alınmasını sağlarlar.
 - Kısa dönem kullanılabilen veya belli bir süre içinde kullanmazsa bozulabilen/biten ürünler olabilir(piller gibi).
 - Bir kez kullanılan ürünler olabilir(“kullan at” ürünleri, tv’de bir program izleme, sinemada bir film seyretme gibi).

Üretimden Tüketime Egemenlik ve Mücadelenin Üretimi

- **Egemenlik** dengesiz bir ilişkiyi yansıtır ve direnişin ve mücadelenin de olduğunu anlatır.
- **Direnış ve mücadele** iyiye, doğruya ve haklıya karşı olabileceği gibi kötüye, yanlışla ve haksıza karşı da olabilir.
- **İletişim** güç/iktidar uygulamasıdır: Eşitlik diyalog(konuşma); egemenlikte baskı ve mücadeledir.
- **Ne egemenlik ne mücadele kötü bir şeydir.** Bir şeyi kötü yapan onun ilişkisel doğasıdır. Bebeğine bakan anne, bu ilişkide egemendir ama bu egemenliğe hiç kimse kötü diyemez.
- **Egemenliğe karşıtlık** egemenliğin dışında değildir. Egemenlik ilişkileri içinde oluşan tepkidir. Bu tepki rasyonel (akılcı) ve geçerli temele dayanabileceği gibi “sigara içme” çağrısına direnen insanlarda olduğu gibi irrasyonel (akıl dışı) temellere de dayanabilir.

İLETİŞİM DOĞASI İLE İLGİLİ DİĞER ÖZELLİKLER

- **İletişimde mesaj gönderme ve alma olabilir.**
- **İletişimde bir şey söyleme, gösterme veya yazma olabilir.**
- **İletişimde işaretler setini kodlama ve kod çözme vardır.**
- **Mesaj(ileti) alınmasa veya karşılık verilmes e bile iletişim vardır.**
 - Mesaj (ileti) alınıp karşılık verilirse iletişim olur, alınmazsa, alınan bir mesaj 8ileti) olmadığı ve karşılık da olmayacağı için iletişim olmaz.
 - Bu görüşün aksine, bir mesaj (ileti) alınmıyorsa iletişim hala vardır, sadece o an o mesaj (ileti) alınmamıştır.
 - Bir mesajın(iletinin) verilmesi/alınması bir ilişkiyi sürdürmede veya durdurmada hayati önem taşıyabilir.
- **Geri besleme çok çeşitli anlamlar taşır.**
 - Geri besleme, örneğin, bir konuşmada verilen yanıttır; bir ilişkide gösterilen tavırdır. Hiçbir yanıt vermemek de geri beslemedir.
 - Geri beslemenin birçok işlevleri vardır. Denetleme ve izleme görevini görür.
- **İletişim etkileşimsel olabilir.**
 - Etkileşim ortaklaşa, karşılıklı birbirini etkileme demektir.
 - İletişim iki arkadaş ve dost arasındaki ilişkide etkileşim karakterini taşır. Etkileşim gerçek diyalog (konuşma) durumunda vardır. Bir efendi ile köle arasında etkileşim yoktur veya bir patronun işçisine emir vermesi durumunda.
- **İletişimde beraberlik, anlaşma ve paylaşma olabilir.**
 - Paylaşılacak birinin veya birilerinin olması gerekir; yoksa paylaşmak istesen de paylaşım olamaz.
 - Paylaşmak istenen tarafın paylaşmayı kabul etmesi gerekir; etmezse paylaşma olamaz.

- **İletişimde ortak dilin, kültürün, alışkanlıkların paylaşımı olabilir de olmayabilir de**
 - **Genel tanıma göre**, iletişim ortak dilin, kültürel sembollerin (simgelerin), sosyal alışkanlıkların, geleneklerin ve adetlerin paylaşılmasıdır.
 - **Dil** ortak olabilir ama konuşma insanları bir araya getirebildiği kadar birbirinden ayırır da. Dille kibarca tartışabiliriz veya kavga edebiliriz.
- **İnsanlar pasif (edilgen) kabullenici veya aktif (etken) olabilirler**
 - **Aktiflik (etkenlik) anlayışına göre**, insanlar her şeyi sünger gibi emen ve otomatik olarak uygun cevap veren yansıtıcılar değildir.
 - İnsanlar her şeye tercihli olarak yaklaşır veya kaçınırlar, tercihli karar verir ve davranırlar.
 - Bir savaş esirinin, mahkumun veya işçinin kendi gündelik yaşamını, zamanını, mekanını ve ilişkilerinin doğasını örgütleme hakkı ve olanakları elinden alınmıştır; pasif (edilgen) alıcı ve kabullenici pozisyonuna yerleştirilmiştir. Bir sınav sorusu hazırlamada bir öğrencinin aktifliği(etkenliği)/özgürlüğü düşünülemez.
 - **Yani** insan aktif (etken) öznedir ama ancak **a-** gücüne göre **b-** aldığı risk oranında ve **c-** ötekinin gücüne, **d-** ilişkinin doğasına göre aktiftir(etkendir).
- **Köle de özgür insan da mesajın (iletinin) anlamını yıkıp yeniden inşa eder.**
 - **R. Barthes 1968’de** yazarın/gönderenin ölümünü ve okuyucunun/izleyicinin doğumunu müjdeledi.
 - **Bir insanın özgür alımlamacı veya bağımsız aktif (etken) çözümleyici olabilmesi için şu aşağıdaki sorulara “evet” yanıtını vermesi gerekir:**
 - Bir kişi iletişimi üretebiliyor mu? **Hayır ise**; kişi “olanlara seyircidir” veya olanların üretimine katılındır: Tarih yapandır ama başkalarının istek ve amaçlarına uygun olarak yapandır.
 - Bu kişi üretileni istediği zaman, istediği şekilde, istediği yere “dağıtabiliyor mu?” **Hayır ise**; kişi dağıtım faaliyetine (üretimdeki gibi) çalışan olarak katılır(işçi, memur, oyuncu); karar veren olarak değil, verilmiş kararları uygulayandır.
 - Bu kişi üretilenin “değiş tokuş koşullarını” belirleyebiliyor mu? **Hayır ise**; burada da tezgahı ya da tetikçi olarak çalışıyor ya da “alıcı, müşteri, oy veren, tetikçinin hedefi veya tetikçiye karşı tetikçi” olur.
 - Bu kişi alışverişte fiyatı belirleyebiliyor mu?
- **İletişimde anlam üretilir.**
 - **İletişimde sürekli bir anlam üretilir**; bir faaliyetin veya ilişkinin başından sonuna kadar olan her anında anlam üretimi vardır. **Anlam** örgütlenmiş içeriğin doğasıdır.
 - **Anlam hem 1-** içeriği örgütleyerek paketleyenin amacını hem de **2-** o paketi kullananların amacını taşır.
 - **Dolayısıyla**, en az iki taraf ve iki amaç vardır; bu amaçlara uygun içerik anlamlandırılmaları vardır.
 - **İletişimde** anlam kelimelerde, sözde veya vücut hareketlerinde değil, insan ilişkilerinin örgütlü yer ve zaman içindeki doğasıdır.
- **İletişimde kişisel ve sosyal gerçekler inşa edilir.**
 - İnsanlar iletişimle kişisel ve sosyal gerçekleri inşa ederler ve bu inşalar yoluyla ilişkilerini kurar ve sürdürürler.
- **İletişimde gürültü, anlaşmazlık, yanlış anlama olabilir.**
 - **İletişimde gürültü** iletişimin normal (olağan) akışını etkileyen, normal (olağan) akışına aksaklık getiren etkenler ve oluşumlara verilen isimdir.
 - **Gürültü**, statik (durağan) elektriğin yaptığı bozucu etki veya dışarıdan gelen rahatsız edici yüksek sesler gibi **fiziksel gürültü** olabilir.

- **Gürültü dilin** yanlış kullanımı ile gelen “anlamama” veya “yanlış anlama” ile sonuçlanan kolayca çözülebilecek bir gürültü olabileceği gibi “inat etmeye” veya çıkara dayanan “çözülmesi zor gürültüler” olabilir.
 - **Her gürültü** iletişimde negatif (olumsuz) olarak araya giren değildir; gürültü iletişime zenginlik katan bir öge de olabilir.
 - **Gürültüyle** ortak olan düzen veya birilerinin düzeni rahatsız edilir ve görevi zorlaştırır.
 - **İletişim çökmesiyle** ise iletişim düzeni engellenir ve görevini yapamaz hale getirilir.
 - **İşçinin** maaşına zam istemesi ama patronun öfkelenmesi ile işçinin moralinin bozulmasına “iletişim çökmesi” veya “iletişimsizlik” denir, çünkü bu istek düzeni bozar.
 - **İletişim çökmesi** denildiğinde iletişimin başarısız olduğu ima edilir. Doğru değildir. Aksine, iletişimin varlığını ve farklı tarzlarda olduğunu anlatır.
 - **İletişimsizlik**, “sizlik” ekiyle gelen iletişimin olmadığını, iletişimin yokluğunu anlatır. **İletişimsizlik** demek iletişimin olmaması, iletişim yokluğu demektir.
 - **Savaş**, bir iletişim çökmesi değildir; bir egemenliği gerçekleştirmek için kullanılan bir iletişim ve ikna biçimidir. Bu durumda iletişim çökmez, tarzı değişir ve iletişim savaş iletişimine dönüşür.
- **İletişimde empati yokluğu**
- **Empati**, kendini diğerinin yerine koyarak düşünmedir.
 - **Empati**, diğerinin nasıl düşündüğüne veya hissettiğine önem veren duyarlılıktır.
 - **Empati** örgütlü ekonomik, siyasal ve kültürel yönetimde temel olarak iki amaçla kullanılır: 1- Hedefi bilme ve kontrol etme, 2- Hedefe “empati yoksulluğu” duygusu ve suçluluğu işleyerek yönetme. Bu durumda, empati duygudaşlık değildir, iki arkadaş ve dost arasındaki empati duygudaşlıktır.

İLETİŞİM SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

- **Biyolojik yapının doğası ve bu yapıdan kaynaklanan sorunlar.**
- İnsan sağır, dilsiz veya kör olabilir. Duyma veya dikkat sorunları olabilir. Kekeme olabilir.
 - Bu sorunların çözümü, mümkünse o doğal aracın tedavisidir; örneğin duymuyorsa duymanın tıp bilimi yoluyla sağlanmasıdır.
- **Psikolojik yapının doğası ve bu yapıdan kaynaklanan sorunlar.**
- İnsan psikolojisi insanın hem kendi kendisiyle hem de dışarıyla ilişkisini ne üzerine ve nasıl kuracağı veya kuramayacağı, yürüteceği veya yürütemeyeceği ile ilgili kararların alınması ve yürütülmesinde belirleyici rol oynar.
 - Dikkat edilirse, psikolojik yapıdan kaynaklanan sorunlar toplumsal yapıyla iç içedir. Bu sorunların sürdürülmesi veya çözümü de öncelikle asıl kaynak olan toplumsallaşmanın değişiminde yatar.
- **Bilmenin doğası ve bilme yokluğundan, eksikliğinden veya yanlışlığından kaynaklanan sorunlar.**
- **Çoğu sorun bilmekten değil**, biliyor sanmaktan, bildiğini iddia etmekten veya yanlış bilmekten ama doğru olduğunu sanmaktan kaynaklanır. Bunun çözümü de doğruyu bilmekten, eksikliği tamamlamaktan kaynaklanır.
 - **Bu her zaman her durumda gerçekleşmeyebilir. Bunun sebepleri:**
 - a- Eksikliği veya yanlışlığı asla kabul etmeme,
 - b- Doğru kabul edilen yanlışın çoğunluk veya herkes tarafından kabul edilmesi,
 - c- Doğru olarak kabul edilen yanlış üzerine düşünme gibi bir gereksinim hissedilmemesi,
 - d- Hissedilirse, o hissetme nedeniyle utanç, günah, suçluluk gibi duygular hissetme,
 - e- Hissettilirse daha önceden verilmiş/işlenmiş yanıtlarla o hissettirilen kimse veya kimselere onların suçlanması, kötülenmesi, hissettirdiklerinin yanlış, kötü ve geçersiz ilan edilmesi,
 - f- Doğrunun var olmaması, hapiste olması, asılmış veya kurşunlanmış olması gibi durumlar,

g- “kılıç icat oldu mertlik bozuldu.” Gibi sözlerle, yanlışın varlığını yanlış nedenlerle atfedilerek hem tanınması hem de yanlışla karşı mücadelenin yanlış hedefe yönlendirilmesi.

- **Bilmenin doğası ve bilmenin ve iletişim ve faaliyete geçmenin, yanlış bilmenin bilinçli ve kasıtlı olarak doğru olarak benimsenmesinden kaynaklanan sorunlar.**
 - İnsanın ve insanlar arası ilişkilerin tarih boyu sürdürülen en yaygın ve en ciddi sorunudur.
 - Bu bilmeyi “doğru çevirme” söz konusu olamaz çünkü bilen zaten doğru olmadığının farkındadır ama hem kendisi için hem de başkaları için yanlışlığı da meşrulaştıran iletişimleri de üretmektedir.
- **İlişkisel yapının doğası ve bu yapının nasıl biçimlendirildiğinden ve yürütüldüğünden kaynaklanan sorunlar.**
- **Amaçlardan, amaç gerçekleştirmekten ve etki arayışından kaynaklanan sorunlar.**
 - Bir ilişkide egemen taraf için kendi çıkarını gerçekleştirdiği durum normaldir (doğaldır), iyidir, özgürlüktür, demokrasidir veya doğrudur.
 - Ama egemenin çıkarına aykırı düşen veya çıkarını gerçekleştirme önünde duran her şey anormaldir (olağan dışı), kötüdür, anti demokratiktir veya yanlıştır.

